

Andrej Lutman

K SEBI

Nevin Birsa, KRESNICE IN PESNIK
Cankarjeva založba, Ljubljana, 1997.
Opremila Mojca Dariš.

Bojan Bratina je izbral in uredil ljubezensko poezijo ob poetovi petdesetletnici. Tako Nevin Birsa z ducatom knjig tvori srhljiv opus, s svojo samoniklo in suvereno poetsko držo pa zavzema svojevrsten položaj v slovenski poeziji.

Z verzi in še naprej te bom iskal, dokler ne pridem / v območje oranžnih bliskov, / v neznanske baze ne teme, dokler ponovno ne ugledam tvojih golih prsi ... se končuje prvi sklop pesmi. Skozi pet sklopov, ki zbirko *Kresnice in pesnik* delé na določujočo tematiko, se v takšni ali drugačni obliki pojavlja pomen citiranih verzov. Pesnik skozi metaforo išče tisto, kar ima ves čas pred seboj: nadomestek za metaforo je pač objekt sam, kot objekt želje seveda. To tezo sam pesnik docela in nazorno zaostri v verzih: *Verjemi, / vse, kar hočem od tebe, je beseda, / potem rdeči plod,*

shranjeni spominek, / s katerim si mi prebodla možgane, / čelo celice, da ne vem več, / kaj smem in kaj ne smem. Odsotnost vsakršnega imperativa je pač idealno stanje zavesti za funkcijo, ki se ji reče medialnost. Pesnik je večer posrednik. Je zapisovalec besed svojih izletov v domene realnega, kar pa ni določujoče definirano, pač pa je zapisovalec tudi kreator zapisanega in s tem sveta, ki mu je bil priča ali delotvoren oblikovalec. In ko pesnika prebiramo, prebrano postaja realno, pesnikovi izleti v somrake in iskrenja besed postanejo naši izleti, njegove izkušnje naše. Kot kresnička v noči nam vodi pozornost.

Vodi nas v večna lovišča pesništva: v ženskosti vseh oblik in oblin. Nemo hrepenenje po svojem dopolnjujočem se spolu in polu je vsezavezujoča obsedenost, ki pesni v črke na belino papirja. Je želja po ženstvenem in sla po ženskem. Predvsem pa je vseskozi prisotna volja po izrekanju na pot v mik molka. Na tej poti žare pomniki telesu: so pesmi,

katerih tkivo črk, besed, verzov in kitic se ukrivlja, pridobiva še eno dimenzijo. Zažive v trpki samoti tišine, začrkujejo svet metafor, svet izmika, svet smeri. Značilnost tistega, kar se označuje z besedo ženska, je stalna nedoločenost. Moški je tisti, ki nanjo pokaže. Začne obred, ki je vzor vsem obredom: dvorjenje, prihajanje in vstopanje skozi duri dvora. In izstopanje, odhajanje. Tedaj je pesnik soočen z lastnino, ki jo je poslal v boj: s hrepenenjem. Je v samoti osame ostalo še dovolj tega hrepenenja, da se znova poda v boj za nov vstop v telo, v metaforo, v petje? Zavest je sebi lastno ogledalo, pesnik je sebi ljubica.

Pesnik kot nosilec moškega principa in pesem kot nosilka ženskega. Pesnik tako zapada v odnos nasproti vsaki drugi ženski ali pesmi tako kot zapada koncept enoboštva v odnos do svoje cerkve. Sam prostor postaja sakralni idol, ko se časti enega. Tisti eden je vedno sam v prostoru svojega hrepenenja. Hrepenenje se mu vrača kot osamljenost. Pesem mu posledično omogoča odvajanje tega svetega hrepenenja k idolu in mu preprečuje stik. Tako lirski subjekt občuje s svojim ogledalom, ko ne sme misliti na žensko svojega erosa, saj je ni, in to spoznanje daje moč, da ne more misliti. Da sklenem: v pesmih nastopata dve ednini.

Nevin Birsa z izrekanjem o svojih izkušnjah z ženskim stoji kot za zmeraj razpet križ s cvetočo rožo, kot poet, ki je večni suženj poezije.

RAZKORAK

Märta Tikkanen LJUBEZENSKA
ZGODBA STOLETJA

Cankarjeva založba, Ljubljana, 1997;
Prevedla Helena Bauman

Opremil Stanislav Erman, 179 strani

Pesnica in pisateljica se je rodila leta 1935 kot predstavnica švedske manjšine na Finskem. Pesnitev *Ljubezenska zgodba stoletja* je v izvirniku izšla leta 1978, prodaja je presegla številko sto tisoč izvodov, prevedena je v preko dvajset jezikov. Znano pa je tudi, da je v njej avtorica upesnila svoje spopadanje z alkoholom in alkoholizmom v podobi svojega moža, skandinavskega pisatelja in slikarja Henrika Tikkanena.

Citat: *Vonj domačega zvarka / ki v spalnici žaltavo prekrije vse / ko še vedno oblečen / prek obeh postelj stegnjen izgubiš zavest / in se od piva rjava slina zlija po bradi / Drisko / ki nepogrešljivo sledi / je v hiši zaznati še nekaj dni nazorno pokaže na sočen jezik, ki ga Märta uporablja, ko z nizanem opisov gnusnega objekta svoje bližine sooča bralstvo z naturalizmom življenja v dvoje. Kot protiutež daje opise in izlive njene srčne ljubezni do istega, le da je ta ljubezen stvar preteklosti. Kajti: Märta Tikkanen ni pesnica, ki bi tožila nad svojo usodo in to usodo patetizirala in sporočala nekakšne socialne drobce, ampak je pesnica feministka, ki na žensko predirljiv način in moškim neznano perspektivo sporoča svoje misli in iz-*

kušnje. Ni najti samousmiljenja, ni najti usmiljenja, pač pa videnje, ki hoče biti resničnost: *Zame / mora ljubezen zmeraj biti / boj mnogih z ramo ob rami / – tudi tvoj, tudi moj – / na vrhu / sredi življenja.*

Izpoveduje svojo drugorazrednost, svoje žrtvovanje za družino, se uživlja v doživetja otrok, ki so posredniki kregov med starši, otrok, ki odraščajo v pretvarjanjih, sprenevedanjih, lažeh. Tudi svojega otroštva se spomni, svoje mame, ki je prav tako imela lastno življenje pripeto na zalkoholiziranega moža. In ta alko paradigma postaja sinonim za družbo, ki jo obvladujejo pijanci.

Kot vehementno secira soproga, tako tudi razkriva svoja stanja čustev, ko jo soprogo prizadene: *Takrat / divje uživam / v prevari / da se, ko ti za to ne veš / ne pogrezam v slast / temveč te nezmotljivo natančno / in s priučeno tehniko / hitreje kot pričakuješ / pripeljem do konca / in ostanem na svojem bregu nedotaknjena.* V maniri protestniške poezije Märta sporoča tudi, da mineva čas mesta ženske, ki ji ga določa moški svet. Ne zanima je

več soprogova opitost in vse, kar sodi zraven, pač pa je ta ženska začela – končno! – misliti nase, zaveda se svoje neodvisne in samosvoje volje, ki ni volja sužnje.

Ženska ima pač sebe in svoje otroke, svoje delo, svoj namen in tudi poslanstvo, ki si ga sama ustvari ali sprejme. Svojo vero lažem avtoritete je drago plačala, a vsekakor odplačala. Tako pravi: *Čeprav je morda vseeno kar prav / da so vmes obdobja / ko piješ / potem vsaj tu in tam / mrkneš.* Prisotnost bitja, ki jo čustveno veže le še spomin na bivšo silovito ljubezen, je pač zgolj eden izmed pojavov, ki jim je priča ali jih tvori skozi svoje življenje. Pesnitev, ki tenkočutno uporablja preprost, a skrajno nagovarjajoč jezik, je svojevrsten apel za opustitev predstav o ženski, ki usmiljeno in ljubeče za vsako ceno in vsako žrtev – sebe – stoji ob strani moškemu, ki jo šarmira zgolj s prevarami in izdajami.

Tako *Ljubezenska zgodba stoltja* ne opeva že opevane zgodbe o dvojini, pač pa ljubezensko zgodbo do sebe in svojega.